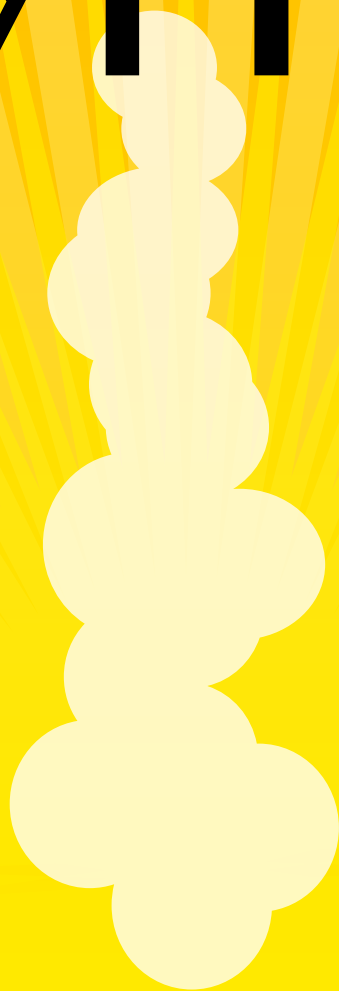

ПРОИЗВОДСТВОТО НА
СИГУРНОСТ

ГУСТАВ ДЪО МОЛИНАРИ

Производството на сигурност

Превод: **Евелина Шарапанова**

Редактор: **Ивелина Петрова, Стоян Панчев**

Корица: **Антон Славински**

Производството на **сигурност**

Густав дьо Молинали

Превод от Дж. Хюстън МакКалок

Мизес Институт

Това есе първоначално бе публикувано под заглавие "De la production de la sécurité" в *Journal des Economistes* (февруари, 1849 г.): стр. 277-90.

Този превод първоначално бе публикуван като Gustave de Molinari, *The Production of Security*, преводач J. Huston McCulloch, *Occasional Papers Series#2*, Richard M. Ebeling, редактор (New York: The Center for Libertarian Studies, май, 1977 г.)

© 2009 от Ludwig von Mises Institute и публикуван в рамките на Creative Commons Attribution License 3.0.

<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

Ludwig von Mises Institute
518 West Magnolia Avenue
Auburn, Alabama 36832
www.mises.org

ISBN: 978-1-933550-57-2

Интересите на потребителя на всяка стока, каквато и да е тя, трябва винаги да имат превес над интересите на производителя.

— Густав дьо Молинали

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор от Мъри Н. Ротбард (1977 г.).....	5
Производството на сигурност¹ Густав дьо Молинари.....	7
Естественият ред на обществото.....	8
Конкуренция в сигурността.....	10
Сигурността изключение ли е?.....	11
Алтернативите.....	12
Монопол и комунизъм.....	13
Монополизирането и колективизацията на индустрията на сигурността.....	15
Правителството и обществото.....	18
Божественото право на кралете и мнозинствата.....	19
Режимът на терор.....	22
Свободният пазар на сигурност.....	23
Забележка.....	26

Предговор от Мъри Н. Ротбард (1977 г.)

Идеята за *laissez-faire* никога не е имала толкова господстващо положение както сред френските икономисти, като започнем от Ж. Б. Сей в началото на 19 в., преминем през по-напредналите последователи на Сей Шарл Комт и Шарл Дюноайе и стигнем до ранните години на 20 в. В продължение на почти цял век *laissez-faire* икономистите контролираха професионалното икономическо общество по политическа икономия и неговия вестник *Journal des Economistes*, както и голям брой други списания и университетски публикации. И все пак само някои от тези икономисти бяха преведени на английски език и на практика нито един от тях не е известен на английските или американските учени – изключение прави Фредерик Бастиа, чийто поглед не е най-задълбочен. Цялата видна група остава неизучавана и невъзпята.

„Най-крайният“ и последователен, както и най-дълго живелият и най-продуктивен сред *laissez-faire* икономистите е роденият в Белгия Густав дьо Молинали (1819 - 1912 г.), редактор на *Journal des Economistes* в продължение на няколко десетилетия. Първата статия на младия Молинали, преведена под заглавието "Производството на сигурност," представя за първи път в цялата човешка история онова, което днес се нарича "анархокапитализъм" или "анархизъм на свободния пазар". Молинали не използва тази терминология, а вероятно и би бил разочарован от нея. За разлика от всички предишни индивидуалистични и почти анархистки мислители като Ла Боети, Хогскин или младия Фихте, Молинали не базира силата на аргумента си на моралната опозиция на държавата. Макар и ревностен индивидуалист, той стъпва с аргумента си на свободния пазар, *laissez-faire* икономиката и логично стига до задаването на въпроса: Ако свободният пазар може и трябва да доставя всички останали стоки и услуги, тогава защо да не може и услугите, свързани със сигурността?

През същата година, 1849-та, Молинали развива радикално новата си теория в книгата *Les Soirées de la Rue Saint-Lazare*, серия от измислени диалози между трима души: Консерватора (привърженик на високите данъчни ставки и привилегиите на държавния монопол), Социалиста и Икономиста (самият той). Заключителният диалог развива допълнително теорията му за услугите в сферата на сигурността, базирани на принципите на свободния пазар. Четири десетилетия по-късно в своята *Les Lois Naturelles de l'Economie Politique* (1887 г.) Молинали все още твърдо вярва в частните конкурентни полицейски, строителни и отбранителни компании. За съжаление, в единствения му преведен на английски труд *La Société Future* (Обществото на утрешния ден, New York: G.P. Putnam's Sons, 1904 г.) Молинали частично отстъпва като защитава идеята за една единствена монополна компания за частна отбрана и сигурност вместо да позволи свободна конкуренция.

Поучително е да се отбележи вихъра от спорове, който статията на Молинали и неговите *Soirées* предизвикват сред преданите привърженици на *laissez-faire* във френската икономика. Една среща на *Societe d'Economie Politique* през 1849 г. е посветена на смелата нова книга на Молинали, *Soirées*. Шарл Коклин изказва мнение, че справедливостта се нуждае от "върховна власт", както и че не може да съществува конкуренция в която и да е област без върховната власт на държавата. При подобно непопулярно и *a priori* възпламеняване Фредерик Бастиа декларира, че правосъдието и сигурността могат да бъдат гарантирани единствено чрез сила, *както* и че силата може

да бъде атрибут *само* на "върховната власт", а именно на държавата. Нито един от двамата коментатори не намира за нужно да се ангажира с критика на аргументите на Молинали.

Само Шарл Дюноайе го прави, като изразява неодобрението си, че Молинали е отнесен от "илюзии на логиката" и твърди, че "конкуренцията между държавните компании е въображаема, защото води до жестоки битки." Дюноайе вместо това избира да разчита на "конкуренцията" на политическите партии в рамките на представителното управление – това едва ли може да представлява задоволително либерално решение на проблема със социалния конфликт! Той също така изказва мнението, че е най-разумно силата да бъде оставена в ръцете на държавата, "там, където цивилизацията я е поставила" - това е мнение на един от големите създатели на теорията за завладяването от държавата!

За съжаление този критичен въпрос е слабо засегнат на срещата, тъй като дискусиата до голяма степен се концентрира върху критиките от Дюноайе и други икономисти, отправени към Молинали за това, че той стига прекалено далеч в атаката срещу всички видове употреба на суверенното право на държавата да отчуждава частна собственост. (вижте *Journal des Economistes* XXIV (October 15, 1849: 315–16.)

Да се надяваме, че Молинали ще влезе в ползването на учени и преводачи с тази публикация на превода на професор МакКалок на оригиналната статия на Молинали.

Производството на сигурност¹

Густав дьо Молинали

Има два начина за разглеждане на обществото. Според някои развитието на човешкото общуване не е предмет на висши, неизменни закони. По-скоро тези асоциации, след като първоначално са били организирани по напълно изкуствен начин от първобитни законодатели, могат по-късно да бъдат модифицирани или изградени отново от други законодатели в унисон с напредъка на *социалната наука*. В тази система правителството играе първостепенна роля, защото именно на него, пазителят на принципа на властта, се пада ежедневната задача за промяна и преизграждане на обществото.

Според други, напротив, обществото е напълно естествен факт. Подобно на земята, върху която стои, обществото се развива в съответствие с общи, съществуващи отпреди закони. В тази система няма такова нещо, строго погледнато, като социални науки; има само икономическа наука, която изучава естествения организъм на обществото и показва как той функционира.

Нека разгледаме функцията и естествената организация на правителството в рамките на тази система.

¹Въпреки че тази статия може да изглежда утопична в заключенията си, независимо от това ние вярваме, че трябва да я публикуваме, за да привлечем вниманието на икономисти и журналисти към един въпрос, който до този момент е бил третиран само по непоследователен начин и към които следва, въпреки това, в днешно време и в нашата епоха, да се подхожда с по-голяма прецизност. Толкова много хора преувеличават естеството и прерогативите на правителството, че е станало наложимо да се формулират строго границите, извън които намесата на властта става анархична и тиранична вместо защитна и рентабилна. [Забележка на главния редактор на *Journal des Economistes*, 1849 г.]

Естественият ред на обществото

За да се определи функцията на правителството и да се очертаят границите му, е необходимо първо да се проучи същността и обекта на самото общество. На какъв естествен импулс се подчиняват хората, когато се свързват в общество? Подчиняват се на импулса или, казано по-точно, на инстинкта за общителност. Човешката раса по същество е *общителна*. Подобно на бобрите и по-висшите животински видове като цяло хората имат инстинктивна склонност да живеят в общество.

Как се е появил този инстинкт?

Човекът изпитва множество нужди, от удовлетворението на които зависи щастието му и чието неудовлетворение води до страдание. Сам и изолиран, той може да си осигури само непълен, недостатъчно добър начин за справяне с тези непрестанни нужди. Инстинктът за общителност го сближава с подобни на него хора и го подтиква към общуване с тях. Следователно, породено от *егоистичния интерес* на индивидите, така събрани заедно, се установява *разделение на труда*, което задължително е последвано от *обмен*. Накратко, виждаме как възниква една *организация*, с помощта на която човек може по-пълно да удовлетвори нуждите си, отколкото ако живее в изолация.

Тази естествена организация се нарича *общество*.

Следователно, обектът на обществото е най-пълното удовлетворение на човешките потребности. Разделението на труда и обменът са средствата, с които се постига това.

Сред потребностите на човека има един конкретен тип, който играе огромна роля в историята на човечеството, а именно - необходимостта от сигурност.

Каква е тази потребност?

В интерес на всеки е да си доставя сигурност на възможно най-ниската цена.

Независимо дали живеят в изолация или в общество, хората преди всичко са заинтересовани от запазване на съществуването си и плодовете на труда си. Ако чувството за справедливост преобладаваше навсякъде по земята; ако, в резултат на това, всеки човек се ограничаваше до работа и обмяна на плодовете на труда си, без да иска да отнеме чрез насилие или измама плодовете на труда на други хора; ако всеки изпитваше, казано направо, инстинктивен ужас от вероятността да навреди на друг човек, ясно е, че сигурността би съществувала *естествено* на земята и че не би била необходима изкуствена институция, която да я установява. За съжаление, нещата не стоят така. Чувството за справедливост изглежда е прерогатив само на няколко видни и изключителни темперамента. Сред по-низшите раси съществува само в зачатъчен вид. Оттам и безбройните престъпни опити, още от началото на света, от времето на Кайн и Авел, срещу живота и собствеността на индивидите.

Оттук и създаването на учреждения, чиято цел е да гарантират на всеки мирното притежаване на личността и стоките си.

Тези учреждения са наречени *правителства*.

Навсякъде, дори сред най-малко просветените племена, човек се сблъсква с правителство. Толкова универсална и спешна е необходимостта от сигурност, предоставена от правителството.

Навсякъде хората предпочитат по-скоро да направят най-големите жертви, отколкото да минат без правителство и следователно, сигурност; като не разбират, че по този начин преценят грешно възможностите си.

Да предположим, че човек намира личността и средствата си за оцеляване за постоянно застрашени; не би ли била първата му и постоянна основна грижа да се защити от опасностите, които го заобикалят? Тази грижа, тези усилия, този труд непременно ще погълнат по-голямата част от времето му, както и ще ангажират най-енергичните и активни страни на личността му. Вследствие на това той единствено може да посвети недостатъчни и неуверени усилия, както и разделеното си внимание на задоволяването на останалите си нужди.

Въпреки това, ако този човек може да предостави значителна част от времето и труда си на някой, който поема задължението да гарантира мирното притежание на личността и стоките си, не би ли било в негова полза да сключи тази сделка?

И все пак очевидно не би било в по-малка степен в негов собствен интерес да достави *сигурността* си на възможно най-ниската цена.

Конкуренция в сигурността

Ако има някаква добре установена истина в политическата икономия, то тя е тази:

Във всички случаи, за всички стоки, които служат за задоволяване на материалните или нематериалните потребности на потребителя, в негов най-голям интерес е трудът и търговията да останат свободни, тъй като свободата на труда и търговията имат за свой необходим и постоянен резултат максималното намаление на цената.

Както и тази:

Интересите на потребителите на всяка стока, каквато и да е тя, трябва винаги да имат превес над интересите на производителя.

В преследването на тези принципи стигаме до това ясно заключение:

В интерес на потребителите на този нематериален продукт, производството на сигурност трябва да остане предмет на правото на свободна конкуренция.

Откъдето следва:

Че нито едно правителство не трябва да има правото да пречи на друго правителство да влиза в конкуренция с него или да изисква от потребителите на сигурност да се обръщат само към него за тази стока.

Въпреки това трябва да признаем, че досега хората се отдръпваха пред това строго заключение на принципа на свободна конкуренция.

Един икономист, който е направил повече от всеки друг за разширяване на приложението на принципа на свободата, Шарл Дюноайе смята, „че функциите на правителството никога не биха могли да попадат в сферата на частната дейност.“²

И сега ето позоваване на ясно и очевидно изключение от принципа на свободната конкуренция.

Това изключение е още по-забележително поради факта, че е уникално.

Несъмнено могат да се намерят икономисти, които установяват доста повече изключения от този принцип; но ние можем категорично да потвърдим, че те не са *истински* икономисти. Истинските икономисти обикновено са съгласни от една страна, че правителството трябва да се ограничи до гарантирането на сигурността на своите граждани и от друга, че свободата на труда и търговията трябва да бъде цялостна и абсолютна.

Но защо трябва да има изключение по отношение на сигурността? Каква специална причина съществува за това производството на сигурност да не може да бъде поверено на свободната конкуренция? Защо трябва да зависи от друг принцип и да е организирано според друга система?

По този въпрос господарите на науката мълчат и Дюноайе, който добре е забелязал това изключение, не изследва основанията, на които се базира.

² В своята забележителна книга *De la liberté du travail* (За свободата на труда), т. III, стр. 253. (публикувана от Guillaumin.)

Сигурността изключение ли е?

Следователно стигаме до това да си зададем въпроса дали неговото изключение е обосновано в очите на икономистите.

Обидно е за разсъдка да вярваме, че един добре установен природен закон може да допусне изключения. Естествените закони трябва да са валидни навсякъде и винаги или в противен случай се считат за невалидни. Не мога да повярвам, например, че универсалният закон за гравитацията, на който се подчинява физическия свят, не важи в някои случаи или в някоя точка на вселената. Считам, че икономическите закони са сравними с естествените закони и вярвам точно толкова в принципа на разделението на труда, колкото в универсалния закон за гравитацията. Вярвам, че макар и тези принципи да могат да бъдат *нарушавани*, те не допускат изключения.

Но ако това е така, производството на сигурност не трябва да бъде премахвано от юрисдикцията на свободната конкуренция; и ако бъде премахнато, обществото като цяло търпи загуба.

Или това е логично и вярно, или в противен случай принципите, на които се основава икономическа наука, са невалидни.

Алтернативите

Доказано е *a priori* за тези от нас, които имат вяра в принципите на икономическата наука, че изключението, посочено по-горе не е оправдано, както и че производството на сигурност, като всичко друго, трябва да бъде обект на правото на свободната конкуренция.

Какво ни остава да направим, след като веднъж сме придобили това убеждение? Остава ни да проучим как се е получило така, че производството на сигурност не е подчинено на правото на свободната конкуренция, а по-скоро е подчинено на различни принципи.

Кои са тези принципи?

Тези на *монопола* и *комунизма*.

В целия свят няма нито една институция в индустрията на сигурността, която да не се основава на монопола или комунизма.

В тази връзка между другото добавяме малка забележка.

Политическата икономия не одобрява еднакво монопола и комунизма в различните аспекти на човешката дейност, където и да ги е открила. Затова не е ли странно и необосновано, че ги приема в индустрията на сигурността?

Монопол и комунизъм

Нека сега да проверим как е станало така, че всички известни правителствата или са били подчинени на правото на монопола, или организирани по друг начин според комунистическия принцип.

Първо, нека проучим какво се разбира под думите монопол и комунизъм.

Установима истина е, че колкото по-спешни и наложащи са човешките нужди, толкова по-големи ще са жертвите, които човек е готов да изтърпи, за да ги удовлетвори. Е, има някои неща, които съществуват в изобилие в природата и чието производство не изисква голям разход на труд, но които, тъй като задоволяват тези спешни и наложащи нужди, могат впоследствие да придобият разменна стойност, несъответстваща на тяхната естествена стойност. Да вземем солта, например. Да предположим, че на човек или на група от хора им бъде възложено изключителното право за производството и продажбата на сол. Очевидно е, че този човек или група от хора могат да повишат цената на тази стока много над стойността ѝ, много над цената, на която би се продавала при режим на свободна конкуренция.

Тогава бихме казали, че този човек или тази група притежава монопол и че цената на солта е монополна цена.

Но е очевидно, че потребителите доброволно няма да се съгласят да плащат накарняващия правата им монополен допълнителен данък. Ще трябва да бъдат принудени да го платят и за да се случи това, ще трябва да се използва сила.

Всеки монопол по необходимост се основава на сила.

Какво се случва, когато монополистите не са вече толкова силни, колкото потребителите, които експлоатират?

Във всеки случай, монополът най-накрая изчезва или насила, или в резултат на приятелско споразумение. С какво се заменя?

Ако раздразнените и въстанали потребители си осигурят средствата за производство за соло-добивната индустрия, те по всяка вероятност ще конфискуват тази индустрия за собствената си печалба и първата им мисъл ще бъде да не я свеждат до свободна конкуренция, а по-скоро да я експлоатират *заедно* за собствената си полза. След това ще определят директор или ръководител на комитет, който да управлява процеса по добиването на сол и който да разпределя средствата, необходими за покриване на разходите за добив на сол. След това, тъй като опитът от миналото ги е направил подозрителни и недоверчиви, тъй като ще се страхуват, че директорът, който са определили, ще завземе производството за своя собствена полза и просто ще преучреди с явни или скрити средства стария монопол за собствената си печалба, ще изберат делегати, представители, натоварени със задачата да придобият фондовете, необходими за производството, с контрола над употребата им, както и със задачата да

се уверят, че произведената сол е разпределена поравно между тези, които имат право на това. Производството на сол ще бъде организирано по този начин.

Тази форма на организация на производството се нарича комунизъм.

Когато тази организация бъде приложена спрямо една стока, комунизмът се счита за частичен.

Когато бъде приложена спрямо всички стоки, комунизмът се счита за пълен.

Но независимо дали комунизмът е частичен или пълен, политическата икономия не може да го толерира повече от монопола, на които той е просто продължение.

Монополизирането и колективизацията на индустрията на сигурността

Не е ли току-що казаното за солта приложимо и за сигурността? Не е ли това историята на всички монархии и всички републики?

Навсякъде по света производството на сигурност е започнало под формата на монопол, а в днешно време навсякъде е организирано по-скоро по комунистически начин.

Ето защо.

Измежду материалните и нематериалните стоки, от които се нуждае човек, никоя, като единственото възможно изключение е пшеницата, не е по-незаменима и следователно не може да поддържа толкова голямо монополно мито.

Нито пък е толкова податлива на монополизиране.

Какво всъщност е положението на хората, които се нуждаят от сигурност? Слабост. Какво е положението на онези, които се задължават да им осигурят тази необходима сигурност? Сила. Ако не беше така, ако потребителите на сигурност бяха по-силни от производителите, очевидно не биха използвали тяхната помощ.

И сега, ако производителите на сигурност са първоначално по-силни от потребителите, няма ли да е по-лесно за първите да наложат монопол върху последните?

Навсякъде, когато възникват общества, виждаме как най-силните, най-войнствените нации превземат изключителното управление на обществото. Виждаме тези раси навсякъде да завземат монопола върху сигурността в рамките на определени повече или по-малко обширни граници в зависимост от техния брой и сила.

И тъй като този монопол е изключително печеливш сам по себе си, навсякъде виждаме расите, облечени с монопола върху сигурността, да се посвещават на горчиви борби, за да увеличат броя на *насилените* си потребители, а оттам и размера на печалбите си, към *степената на развитие на своя пазар*.

Войната винаги е била необходимата и неизбежна последица от установяването на монопол върху сигурността.

Друга неизбежна последица е, че този монопол е породил всички други монополи.

Когато видяха ситуацията на монополизаторите на сигурността, производителите на други стоки не можеха да не забележат, че нищо друго на света не е по-изгодно от монопола. Те на свой ред, следователно, бяха изкушени да увеличат печалбите от собствената си индустрия чрез същия процес. Но от какво имаха нужда, за да монополизират стоката, която произвеждаха в ущърб на потребителите? Необходима им беше сила. Но въпреки това те не притежаваха силата, която им беше необходима, за да ограничат въпросните потребители. И какво направиха? Взеха я назаем срещу

възнаграждение от онези, които я притежаваха. Отправиха петиция и получиха изключителната привилегия да продължат да развиват индустрията си в рамките на определени граници на цената на договорена такса. Тъй като таксите за тези привилегии донесоха на производителите на сигурност голяма сума пари, много скоро светът беше покрит с монополни структури. Трудът и търговията навсякъде бяха оковани и състоянието на масите остана възможно най-мизерно.

Въпреки това, след дълги векове на страдание, с постепенното разпространение на просвещението по целия свят, масите, които бяха задушени в тази поредица от привилегии, започнаха да се бунтуват срещу привилегированите и да търсят *свобода*, т.е. потискане на монополите.

Този процес възприе много форми. Какво се случи в Англия, например? Първоначално расата, която управляваше страната и която беше военно организирана (аристокрацията), тъй като имаше за глава наследствен лидер (кралят) и също толкова наследствен административен съвет (Камарата на лордовете), определяше цената на сигурността, която беше монополизирала, в какъвто размер пожелаеше. Нямаше преговори между производителите на сигурност и потребителите. Това беше господството на *абсолютизма*. Но с течение на времето потребителите, след като им стана известна тяхната численост и сила, въстанаха срещу чисто произволния режим и си извоюваха правото да се договарят с производителите за цената на стоките. За тази цел изпратиха делегати в *Камарата на общините* за обсъждане на размера на данъците и цената на сигурността. Така успяха да подобрят съдбата си до известна степен. Въпреки това производителите на сигурност имаха пряко право на глас при определянето на членовете на Камарата на общините, така че дебатът не беше напълно свободен, а цената на стоката остана над естествената ѝ стойност.

Един ден експлоатираните потребители въстанаха срещу производителите и ги изгониха от тяхната индустрия. След това самите те се наеха да развиват тази индустрия и избраха за тази цел директор на операциите, подпомаган от Съвет. Така комунизмът замени монопола. Но схемата не проработи и двадесет години по-късно примитивният монопол беше възстановен. Само че този път монополистите бяха достатъчно мъдри, за да не възстановяват господството на абсолютизма; те приеха открит дебат за данъците, като през цялото време непрекъснато се стараеха да покваряват делегатите на опозиционната партия. Дадоха на тези делегати контрол върху различни длъжности в системата за сигурност и дори стигнаха дотам, че да допуснат най-влиятелните в лоното на техния по-висш Съвет. Нищо не можеше да бъде по-хитро от това поведение. Въпреки това потребителите на сигурност най-накрая осъзнаха тези злоупотреби и поискаха реформиране на Парламента. Тази дълго оспорвана реформа най-накрая беше постигната и оттогава потребителите спечелиха значително олекване на товара си.

Във Франция монополът върху сигурността, след като по подобен начин беше претърпял чести превратности и различни изменения, беше току-що свален за втори път.³ Както се случи в Англия, монополът в полза на една каста, и след това в името на определена класа от обществото, най-накрая беше заменен от общинско производство. Заедно потребителите, държейки се като акционери, определиха директор, отговарящ за управлението на действията на директора и на неговата администрация.

³Забележка на преводача: Дьо Молинари продължаваше да пише една година след революциите от 1848 г.

Ще се задоволим с едно просто наблюдение по темата за този нов режим.

Точно както монополът върху сигурността логично трябваше да създаде универсален монопол, така комунистическата сигурност логично трябва да създаде универсален комунизъм.

В действителност имаме избор от следните две неща:

Или комунистическото производство е по-висше от свободното производство, или не е.

Ако е, тогава трябва да бъде за всичко, не само за сигурността.

Ако не е, *прогресът* изисква да бъде заменено със свободно производство.

Пълен комунизъм или пълна свобода: това е изборът!

Правителството и обществото

Но възможно ли е производството на сигурност да бъде организирано по различен от монопол или комунистически начин? Възможно ли е да стане чрез свободна конкуренция?

Отговорът на този въпрос от страна на *политическите* автори е единодушен: Не.

Защо? Ще ви кажем защо.

Защото писателите, които се занимават само с правителствата не знаят нищо за обществото.

Считат го за изкуствена измислица и вярват, че мисията на правителството е да го променя и постоянно да го създава отново.

Но за да променим или създадем отново обществото е необходимо да бъдем овластени от една по-висша власт от тази на различните индивиди, от които то се състои.

Монополистичните правителства твърдят, че са получили от самия Бог властта, която им дава право да променят или създават отново обществото според фантазията си и да се разпореждат с хората и имуществото както намерят за добре. Комунистическите правителства се харесват на човешкия разум, като това се проявява при по-голямата част от суверенния народ.

Но наистина ли монополистичните и комунистическите правителства притежават тази по-висша, необорима власт? В действителност имат ли по-голям авторитет от този, който би имало едно свободно правителство? Това е, което трябва да проверим.

Божественото право на кралете и мнозинствата

Ако беше вярно, че обществото не е *естествено* организирано, ако беше вярно, че законите, които ръководят развитието му трябва постоянно да се променят или създават отново, *законодателите* задължително трябваше да имат неотменна, свещена власт. Тъй като те щяха да бъдат продължителите на провидението на земята, трябваше да се считат почти равни на Бога. Ако не беше така, нямаше ли да е невъзможно за тях да изпълнят мисията си? Наистина, човек не може да се меси в делата на другите хора, не може да се опитва да ги насочва и регулира без да нарушава ежедневно множество интереси. Накърнените интереси ще доведат до съпротива освен ако за хората във властта не се смята, че имат мандат от по-висша сила.

Оттук и фикцията за божественото право.

Тази фикция наистина беше най-доброто, което можем да си представим. Ако успеете да убедите масата, че самият Господ-Бог е избрал някои хора или някои раси да дадат закони на обществото и да го управляват, никой няма и да помисли да въстава срещу назначените от провидението, и всичко, което прави правителството, ще се приема. Правителството, основано на божественото право, е вечно.

Само при едно условие и то е да вярваме в божественото право.

Ако човек приеме, че лидерите на народа не получават своите вдъхновения директно от самото провидение, а се подчиняват на чисто човешки импулси, престижът, който ги заобикаля, ще изчезне. Човек неотменимо ще се съпротивлява срещу суверенните им решения, както се съпротивлява срещу всичко, създадено от човека, чиято *полезност* не е ясно доказана.

Затова е интересно да се видят усилията, които полагат теоретиците на божественото право, за да установят *свръхчовечността* на расите, които са начело на управлението на хората.

Нека да видим например какво казва Жозеф дьо Местр:

Човек не създава суверени. Най-много може да служи като инструмент за изгонване на един суверен и предаването на държавата му на друг суверен, като той самият вече е принц. Освен това никога не е имало семейство на суверен, проследимо до плебейския му произход. Ако се появи това явление, то ще отбележи нова епоха на земята.

... Писано е: *Аз съм Създателят на суверени*. Това не е само религиозен лозунг или проповедническа метафора; това е самата истина - чиста и проста. Това е законът на политическия свят. Дословно Бог *създава* царете. Той подготвя кралските раси като ги отглежда в центъра на един облак, който скрива произхода им. Накрая те се появяват, *короновани със слава и чест*, и заемат местата си.⁴

⁴Du principe générateur des constitutions politiques (За генеративния принцип на политическите конституции) Предговор.

Според тази система, която олицетворява волята на провидението в някои хора и която дава на тези избраници, тези миропомазани, квази-божествена власт, *поданиците* очевидно нямат никакви права. Те трябва да се подчиняват, *и то безпрекословно*, на указите на държавния орган, все едно са укази на самото провидение.

Според Плутарх тялото е инструмент на душата, а душата е инструмент на Бога. Според школата на божественото право Бог избира някои души и ги използва като инструменти за управление на света.

Ако хората *вярваха* на тази теория, със сигурност нищо нямаше да може да разруши едно управление, базирано на божественото право.

За съжаление са загубили вяра напълно.

Защо?

Защото един хубав ден си втълпиха да задават въпроси и разсъждават и докато го правеха, те откриха, че губернаторите им не ги управляват по-добре от тях самите. Просто простосмъртни, без връзка с провидението, биха могли.

Свободното проучване демонетизира фикцията на божественото право до точката, в която поданиците на монарси или на аристокрации, въз основа на божественото право, им се подчиняват само дотолкова, доколкото мислят, че е *в техен собствен интерес* да го правят.

Комунистическата фикция по-добре ли се представи?

Според комунистическата теория, на която Русо е Първосвещеник, властта не слиза от висините, а по-скоро се изкачва отдолу. Правителството вече не разчита на провидението за властта си, то търси обединеното човечество - *единната, неделима и суверенна* нация.

Ето какво предполагат комунистите, защитниците на народния суверенитет. Те приемат, че човешкият разум има силата да открива най-добрите закони и организацията, която подхожда най-много на обществото; както и че на практика тези закони стават ясни при приключването на един свободен дебат между противоречиви мнения. Ако няма единодушие, ако все още има разногласие след дебата, мнозинството има право, тъй като включва по-голям брой разумни индивиди. (Тези хора, разбира се, се считат за равни, в противен случай цялата структура се разпада.) Следователно те настояват решенията на мнозинството да станат *закон* и малцинството да е длъжно да му се подчинява, дори това да противоречи на най-дълбоко вкоренените им убеждения и да засяга най-ценните им интереси.

Това е теорията; но, на практика, наистина ли *тежестта* на решението на мнозинството има този необорим, абсолютен характер, който се приема? Винаги и във всички случаи ли е уважавано от малцинството? Дали това е така?

Да вземем един пример.

Нека да предположим, че социализмът успее да се разпространи сред работническата класа в провинцията, както вече е успял сред работническата класа в градовете; че следователно стане мнозинство в страната и че, извличайки печалба от тази ситуация, изпрати социалистическото мнозинство в Законодателното събрание и избере социалистически президент. Да предположим, че това мнозинство и този президент, на които е дадена суверена власт, постановят налагането на данък върху богатството в размер на три милиарда, за да организират труда на бедните, както поиска Прудон. Вероятно ли е малцинството да се подчини доброволно на несправедливия му и абсурден, но все пак законен, все пак *конституционен* грабеж?

Не, без съмнение не би се поколебало да отрече *властта* на мнозинството и да защити собствеността си.

При този режим, както при предишния, човек се подчинява на пазителите на властта само доколкото си мисли, че е в негов интерес да им се подчини.

Това ни кара да твърдим, че моралните устои на властта не са нито толкова стабилни, нито толкова широки при режим на монопол или комунизъм, колкото биха могли да бъдат при режим на свобода.

Режимът на терор

Да предположим въпреки всичко, че поддръжниците на *изкуствената организация*, или монополистите или комунистите, са прави; че обществото не е организирано естествено и че задачата за създаване и отменяне на законите, които регулират обществото, непрекъснато се прехвърля от човек на човек, погледнете в каква плачевна ситуация би се оказал света. Моралната власт на управляващите, *всъщност*, е в интерес на самите управлявани. Последните имат естествена склонност да се противопоставят на всичко, което е вредно за личния им интерес, непризнатата власт постоянно би имала нужда от помощта на физическа сила.

Освен това монополистите и комунистите напълно разбират тази необходимост. Ако някой, казва М. дьо Местр, се опита да омаловажи властта на избраните от Бог, нека да бъде предаден на светската власт, нека палачът да си свърши работата.

Ако някой не признава властта на избраните от хората, казват теоретиците от школата на Русо, ако се съпротивлява на което и да било решение на мнозинството, нека да бъде наказан като враг на суверенния народ, нека гилотината да въведе справедливост.

Тези две школи, които заедно приемат *изкуствената организация* за своя отправна точка, задължително водят до същото заключение: ТЕРОР

Свободният пазар на сигурност

А сега ни позволете да формулираме просто една хипотетична ситуация.

Нека си представим едно новосъздадено общество: Хората, които го изграждат, са заети с работа и обмен на плодове на своя труд. Един естествен инстинкт разкрива на тези хора, че техните личности, земята, на която живеят и която обработват, плодове на труда им, са тяхна *собственост*, и че никой, освен самите тях, няма право да се разпорежда или докосва тази собственост. Този инстинкт не е хипотетичен; той съществува. Но тъй като човек е несъвършено същество, това осъзнаване на правото на всеки да притежава себе си и своята собственост няма да бъде намерено в една и съща степен във всяка душа и някои хора ще стигнат до престъпни опити, чрез насилие или измама, срещу личността и собствеността на другите.

Оттук се поражда и необходимостта от индустрия, която да предотвратява или потиска тези насилствени или измамни агресии.

Нека да предположим, че един или няколко човека дойдат и кажат:

Срещу компенсация ще се опитам да предотвратя или потисна престъпните опити срещу личността и имуществото.

Нека тези, които желаят личността и имуществото им да бъдат защитени от всякаква агресия, да се свържат с мен.

Какво ще направят потребителите преди да сключат сделка с този *производител на сигурност*?

На първо място ще проверят дали той наистина е достатъчно силен, за да ги защити.

На второ място ще проверят дали характера му е такъв, че да не трябва да се притесняват, че ще провокира същата агресия, която би трябвало да потиска.

На трето място ще проверят дали друг производител на сигурност, който предлага същите гаранции, е готов да им предложи тази стока при по-добри условия.

Тези условия са различни.

За да може да гарантира на потребителите пълна сигурност на личността и имуществото им и в случай на вреда да им осигури обезщетение, пропорционално на претърпените вреди, наистина би било необходимо:

1. Производителят да въведе определени санкции, ограничаващи престъпниците срещу личността и посегателите на имуществото, както и потребителите да се съгласят с тези санкции, в случай че самите те извършат престъпления;

2. Да наложи определени неудобства на потребителите, имащи за цел улесняване на откриването на авторите на престъпления;
3. Редовно да събира, за да покрие разходите си за производство, както и подходяща възвръщаемост за усилията си, определена сума, варираща в зависимост от ситуацията на потребителите, конкретните професии с които се занимават, както и от размера, стойността и характера на тяхната собственост.

Ако тези условия, необходими за работата на тази индустрия, са приемливи за потребителите ще бъде сключена сделка. В противен случай потребителите или ще се справят без сигурност, или ще се обърнат към друг производител.

И сега, ако вземем предвид специфичното естество на индустрията на сигурността, е очевидно, че производителите непременно ще ограничат своите клиенти в определени териториални граници. Те няма да могат да покрият разходите си, ако се опитат да осигурят полицейски услуги на места, които обхващат само няколко клиента. Клиентелата им естествено ще бъде концентрирана около центъра на дейността им. Въпреки това, няма да могат да злоупотребяват с тази ситуация като налагат условия на потребителите. В случай на злоупотреба при покачването на цената на сигурността потребителите винаги ще имат възможност да дадат подкрепата си за нов или съседен предприемач.

Тази опция, потребителят⁵ да запази възможността да купи сигурност, където желае, води до постоянно съревнование между всички производители, като всеки производител се стреми да запази или увеличи клиентелата си чрез привлекателността на ниските цени или чрез по-бързо, по-пълно и по-добро правосъдие.

Ако, напротив, потребителят не е свободен да си купи сигурност там, където желае, незабавно ще видите как ще се създаде голяма професионална област, посветена на произвола и лошото управление. Правосъдието става бавно и скъпо, полицията раздразнителна, индивидуалната свобода вече не се уважава, цената на сигурността е непропорционално завишена и несправедливо разпределена, в зависимост от силата и влиянието на тази или онази категория потребители. Защитниците участват в горчиви

⁵Адам Смит, чийто забележителен наблюдателен дух обхваща всички теми, отбелязва, че администрирането на справедливостта в Англия е спечелило много от конкуренцията между различните съдилища:

Таксите на съда изглежда първоначално са били основната подкрепа за различните съдилища в Англия. Всеки съд се е опитал да привлече към себе си толкова дела, колкото би могъл, и, при това положение да се запознае с много дела, които първоначално не са били предназначени да попаднат под неговата юрисдикция. Кралският съд, създаден само за процеси срещу криминални деяния, започва да се запознава с граждански дела; като ищецът, който има претенции, че ответникът, като не действа правомерно, е виновен за нарушаване на граници или простъпка. Финансовият съд, образуван за събирането на приходите на краля, както и за прилагане на изплащането само на онези дългове, които се дължат на краля, започва да се запознава и с всички останали договорни задължения; като ищецът твърди, че не може да плати на краля, защото ответникът не му плаща. В следствие на тези фикции в много случаи зависи изцяло от страните пред кой съд ще изберат да проведат делото си; и всеки съд полагал усилия, чрез изключителна бързина и безпристрастност, да привлече към себе си толкова дела, колкото може. Настоящото бъдещо възхищение конституиране на съдилищата в Англия беше, може би, формирано първоначално до голяма степен от това съревнование, което в древността се наблюдаваше между съдиите им; като всеки съдия се стремеше да осигури в собствения си съд най-бързото и най-ефикасно удовлетворение, което законът би приел за всеки вид несправедливост. (*Богатството на народите* [New York: Modern Library, 1937]; първоначално 1776 г.), стр. 679)

борби, за да изтръгнат клиенти един от друг. С една дума появяват се всички злоупотреби, присъщи на монопола или комунизма.

При управлението на свободната конкуренция войната между производителите на сигурност изцяло губи своята обосновка. Защо да воюват? За да завладеят потребителите? Но потребителите не биха си позволили да бъдат завладени. Ще внимават да не си позволяват да бъдат защитавани от хора, които безскрупулно биха атакували личността и собствеността на своите съперници. Ако някой дързък завоевател се опита да се превърне в диктатор, те веднага ще извикат на помощ всички свободни потребители, застрашени от тази агресия и ще се отнесат към него както заслужава. Точно както войната е естествена последица от монопола, мирът е естествена последица от свободата.

При режима на свободата естествената организация на индустрията на сигурността не би била различна от тази на останалите индустрии. В малките райони един предприемач би бил достатъчен. Този предприемач може да предаде бизнеса на сина си или да го продаде на друг предприемач. В по-големите райони една компания сама би събрала достатъчно количество ресурси, за да изпълнява тази важна и трудна работа. Ако е добре управлявана, тази компания ще се установи лесно, и заедно с нея ще се установи сигурността. В индустрията на сигурността, както и в повечето от останалите отрасли на производството, в крайна сметка последният вид организация вероятно ще замени първия.

От една страна това би било монархия, а от друга страна би било република; но би било монархия без монопол и република без комунизъм.

И в двата случая този орган ще бъде приет и уважаван в името на *ползността* и няма да бъде орган, наложен с *терор*.

Несъмнено ще бъде спорно дали такава хипотетична ситуация е реализуема. Но, с риск да бъде сметена за утопична, ние твърдим че това не е спорно, че внимателното проучване на фактите ще решава проблема на управлението във все по-голяма степен в полза на свободата, точно както решава всички други икономически проблеми. Ние сме убедени, що се отнася до нас, че един ден ще бъдат създадени общества, които да агитират за *свободата на управлението*, тъй като вече са установени от името на свободата на търговията.

И не се колебаем да добавим, че след като тази реформа бъде постигната и всички изкуствени пречки пред свободното действие на природните закони, които управляват икономическия свят изчезнат, положението на различните членове на обществото ще се превърне във *възможно най-доброто*.

З а б е л е ж к а

Густав дьо Молинали (03.03.1819-28.01.1912) е белгийски икономист, свързан с френските "économistes", група от либерали за ненамеса на държавата. През целия си живот Молинали защитава мира, свободната търговия, свободата на словото, свободата на сдружаване, както и свободата във всичките и форми. Той е авторът на теорията за пазарния анархизъм.